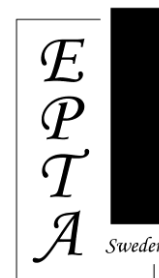

Till:
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Svenska Pianopedagogförbundet (EPTA Sweden)

Yttrande 2017-03-14

SOU2016:69: "En inkluderande kulturskola på egen grund"

Synpunkter på utredningen

Svenska Pianopedagogförbundet har under många år arbetat med frågeställningar gällande kvaliteten på den musikundervisning som bedrivs i olika former i landet. Tiotusentals av de elever som våra medlemmar undervisar går i landets musik- och kulturskolor och vi välkomnar därför att denna utredning har tillkommit. Vi är mycket positiva till att det gjorts en historisk genomgång samt förslagen om inkluderande hållning, nationellt kulturskolecentrum, medel till forskning samt att man förespråkar en kreativ och mångfaldig hållning till konstnärliga uttryck. Utredningens slutledningar och rekommendationer innehåller dock enligt vår mening vissa mycket subjektiva eller direkt felaktiga slutsatser och förbiseenden vilka ibland varken baseras på vetenskaplig grund, konsensus inom lärarkåren eller på de goda kvaliteter som stora delar av kulturskolornas verksamhet har idag. Eftersom dessa har mycket stor betydelse för utredningens slutliga rekommendationer vill vi påvisa dessa genom detta yttrande.

En likvärdig skola utan läroplan och kunskapsmål?

En likvärdig skola bör erbjuda liknande kursinnehåll och förutsättningar oavsett hos vilken lärare, skola eller kommun eleven börjar. Många av de elever som börjar i musik-/kulturskola förväntar sig att få lära sig spela ett instrument i traditionell mening, dvs att man efter några år av veckovisa lektioner och regelbunden övning hemma kan spela både efter noter och på gehör i olika genrer, allt från klassiska stycken till aktuella poplåtar.

Nuvarande verksamheter bygger i stor utsträckning på kursplaner som skapats lokalt av lärarlag eller individuellt och som vilar på instrumentalmetodisk tradition och erfarenhet. En nationell läroplan saknas, vilken om den fanns skulle underlätta utvärderingen av verksamheten samt bidra till att göra verksamheten mer likvärdig oavsett på vilken ort eleven går och vilken kompetens dess lärare råkar ha. Att **utredningen förordar en läroplanslös verksamhet** med hänvisningen till det positiva i att överlåta till "barn och unga att själva definiera sina egna mål" är ett ställningstagande som riskerar att fördjupa problematik och oenighet i verksamhetens alla led, inklusive gällande den föreslagna yrkesutbildningen.

Den inriktning av verksamheten som beskrivs i utredningen riskerar att skapa falska förhoppningar hos de barn som söker sig till den. Om "läroplanslös verksamhet" verkligen ska vara en av kulturskolans unika grundvalar bör man inte heller använda skolliknande terminologi såsom "kurser"

”elever”, ”lektioner”, ”undervisning” eller liknande eftersom verksamheten saknar kursplan och kunskapsmål. Betänkligt är också de skillnader i likvärdighet som uppstår genom att kulturskolor sorterar under antingen sin kommuns utbildnings-, kultur- eller fritidsförvaltning.

Vi anser att utredningen, baserat på det underlag den presenterar, borde ha lämnat rekommendationen att införandet av en nationell läroplan för kulturskolan bör övervägas.

Kulturskola eller Kulturfritids?

Det är tveksamt om det är ett rimligt användande av skattemedel att lägga dessa på något som kallas skola där den enda kvalitetsmåtstocken är hur stort antal barn som man når ut till utan att väga in i vilken mån dessa får lära sig vad de förväntat sig samt i vilken utsträckning de fortsätter under flera år. Att år efter år se vissa kommunpolitikernas tilltagande glädje över att allt fler lär sig nästan ingenting inom ramen för kulturskolan är frustrerande för oss pedagoger. Vi ser exempel på kommuner som prioriterar kvantitet på bekostnad av kvalitet (genom att bland annat endast erbjuda gruppundervisning) där det läggs runt 10 000 kr av skattemedel per elev och läsår trots att majoriteten av barnen slutar inom ett par år, utan infriade förväntningar och utan nämnvärda kunskaper i bagaget. Om den breda allmänheten kände till att detta skulle nog verksamhetens skattesubventionering ifrågasättas kraftigt. Den verkliga bilden döljs därför ofta på ett medvetet sätt. Detta förhållningssätt delas av utredningen som bygger sina rekommendationer på utgångspunkten att kulturskolan saknar läroplan. Utredningen tar inte heller upp frågan om huruvida eleverna lär sig något på det sätt som allmänt förväntas av en verksamhet som kallar sig skola. En läroplans- och läromålslös typ av verksamhet bör benämnas "Kulturfritids" för att inte vilseleda elever, föräldrar och anställda.

Förslagen bidrar till en exkluderande musikskola

Utredningens syn på **gruppundervisning**, **bildning** och **reproducerande förhållningssätt** riskerar att göra musikutbildning för barn och ungdomar till en klassfråga både vad gäller socio-ekonomiska och geografiska aspekter. De som vill erhålla en musikutbildning som innehåller individuella lektioner och som eventuellt kan leda fram till ett yrke inom musikområdet blir hänvisade till privata alternativ, vilket både är dyrt och ofta endast finns i storstadsregioner. Exkluderande - i direkt motsats till utredningens intention "en inkluderande kulturskola".

Upplägget i dagens obligatoriska skola grundar sig i demokratiska beslut. Kunskap och lärande vilar på vetenskaplig grund med mätbarhet som är ett centralt instrument för uppföljning. Att kommunal musik- och kulturskola har andra mål och förutsättningar är givet, men att en statlig utredning lämnar förslag som i grunden har helt andra bildningsideal och värderingar än vad man genom demokratiska val kan anta är gällande norm i landet är något som bör ifrågasättas.

Utredningen är till exempel otydlig i sin definition av "dåtidens bildningssyn" samtidigt som den "förutsätter en uppgörelse" med densamma. Vi menar att konstnärlig och pedagogisk verksamhet är starkt traderande; allt nytt av värde skapas ur, och som reaktion på en befintlig tradition och rådande erfarenheter. För att barn ska kunna uttrycka sig inom olika konstformer krävs vanligtvis att de får verktyg i form av hantverkskunnande för att det ska bli meningsfullt.

Om man enligt utredningens förslag på nationella mål endast bedriver undervisningen på barnens fritid, riskerar man att inte nå ut till de elever som inte självmant söker sig till kulturskolans verksamhet. Man exkluderar därmed de som inte har föräldrar med socio-ekonomiskt starkt kapital. Att samarbeta med grundskolan är verkligen en möjlighet att inkludera fler. I många kommuner med

stor geografisk spridning kan det också vara svårt för elever att ta sig till centralorten för att få undervisning efter skoltid i kulturskolans lokaler. De här eleverna nås bättre om undervisningen bedrivs på och i samarbete med grundskolan.

Kulturskolan som integrationsverktyg

Utredningens utgår i vissa fall från El Sistema-modellens ideal med undervisning i stor grupp som norm snarare än att ge en objektiv bild vilande på hur majoriteten av verksamheten ute i musik- och kulturskolorna ser ut idag. Vi anser att El Sistema är mycket lovvärt och har sina förtjänster i rätt sammanhang. Den har dock inte mycket gemensamt med den undervisning som ca 40 000 pianoelever får i kulturskolan idag. Examinerade instrumentalpedagoger är kompetenta att möta och utveckla förmågor hos alla människor oavsett bakgrund, ålder och personliga förutsättningar. Men att arbeta med sociala integrationsprojekt ligger utanför vårt yrkesområde. Vi tror det kan vara effektivt att separera dessa två typer av verksamheter eftersom båda är viktiga men har mycket olika förutsättningar och mål.

Om vikten av expertis inom alla stadier

En professionell musiker utan pedagogisk utbildning kan ofta framgångsrikt undervisa elever på högskolenivå och som redan har en god teknisk och musikalisk skolning eftersom erfarenhet från det egna arbetet räcker långt. Men att undervisa från nybörjarstadium upp till och med gymnasieåldern kräver en expertis som i princip endast fås genom studier i instrumentalmetodik för olika stadier. Det handlar om att metodiskt bygga upp koordination, utveckla lyssnande och befästa teoretisk kunskap enligt en progression och med verktyg som utgår från en beprövad modell. Denna anpassas till varje individs förutsättningar och samtidigt hålls motivationen vid liv genom att både tillmötesgå och utmana individens musikaliska preferenser. Att förvalta de skattemedel som investeras i denna verksamhet som ofta får en avgörande betydelse för barnens personliga identitet är ett stort ansvar som bör anförtros välutbildade instrumentalpedagoger.

Förslaget att kalla in särskild "expertis" i form av yrkesmusiker för att tillgodose "särskilt intresserade" elevers behov är inte relevant på något sätt. De välutbildade instrumentalpedagoger som arbetar i musik- och kulturskolorna idag uppfyller redan alla de behov som utredningen lyfter fram gällande särskilt intresserade elever. Att många lärare saknar erforderlig utbildning eller tvingas undervisa i instrument som de saknar utbildning i är däremot ett problem som måste lösas på ett sätt som tar hänsyn till alla elevers rätt till undervisning som vilar på gediget instrumentalmetodiskt kunnande. Ett av de stora problemen med likvärdighet som vi möter på många av dagens kulturskolor beror på just det faktum att en stor andel av pianoeleverna, tyvärr ofta nybörjare, placeras hos lärare med andra huvudinstrument och som saknar pianometodikutbildning.

Ansvar för återväxten

Vi stöder till viss del den analys utredningen målar upp gällande hur utbildningskedjan inom musikområdet kan liknas vid en slutna kedja som inte förmår finna nya vägar till att hitta metoder och grepp för att attrahera barn och ungdomar från andra upptagningssektorer än de gängse. Samtidigt finns en styrka i en etablerad utbildningskedja med hög lärarkompetens för de barn som söker sin utbildningsstart i kulturskolans verksamheter för att kanske fortsätta sin utveckling mot ett liv som musiker och/eller pedagoger. En öppenhet för metoder och grepp för att attrahera barn från

andra upptagningssektorer behöver inte stå i motsats till eller utesluta ovanstående. De kan existera parallellt. Kulturskolan behöver arbeta med att stärka och utveckla båda inriktningarna för att inkludera alla.

Den erkänt höga nivån på idag verksamma svenska musiker inom alla genrer är delvis ett resultat från en lyckad musikskoletradition under andra hälften av 1900-talet. Idag uttalar däremot de svenska orkestrarna och även högskolorna ett bristande underlag för flera instrumentgrupper och man söker stöd och ansvar från kulturskolan och undervisningen i den inhemska utbildningskedjan. Vi anser att kulturskolan har ett stort ansvar för barn och ungdomars möjligheter att följa en utbildningskedja in i ett professionellt musikliv. Musikutbildning får inte bli en klassfråga där geografiska och socio-ekonomiska orsaker avgör vem som har råd att studera musik. Intentionen är "en inkluderande kulturskola" vilket innebär möjligheter för alla.

Behovet av fortsatt utredning av verksamheter utanför kulturskolans område

Utredarna avsäger sig den ålagda uppgiften att utreda "återväxten inom orkesterlivet" med hänvisning till att frågan "spänner över ett större fält än vad en utredning om den kommunala musik- och kulturskolan kan ta ansvar för". Uppgiften, anser vi, bör innefatta återväxt även inom icke orkesterinstrument såsom piano, gitarr och sång eftersom även dessa behövs i ett professionellt musikliv, samt inte minst för att tillgodose en återväxt inom instrumentalläraryrket.

Utredarna konstaterar därtill att över 40 000 barn idag står i kö till kulturskolan, i första hand ovan nämnda instrument samt trummor/slagverk men lämnar inga förslag på hur detta kan åtgärdas, trots att det rimmar dåligt med målsättningen om en inkluderande kulturskola.

Av båda dessa skäl välkomnar vi en fortsatt utredning dessa två frågor vilka innefattar utbudet inom privata verksamheter och studieförbund. Då måste frågan om den 25-procentiga moms på all musikundervisning som drivs inom privat sektor hanteras, vilken har skapat en ojämlig konkurrenssituation och dessutom bidrar till att privat musikundervisning är för dyr för de flesta barnfamiljer.

Förslag

6.2 Nationella mål

Man bör i detta skede undvika nationella mål som bryter ner redan välfungerande verksamhet och lösningar. Det är uppenbart att utredningen trots sitt ambitiösa upplägg drar slutsatser som riskerar att skada nuvarande verksamheter. Vi föreslår att gå varsamt fram och låta de mer specifika riktlinjerna först få undersökas och utredas vidare av det föreslagna kulturskolecentret.

Formuleringar som bör ändras:

"ge barn och unga möjlighet att lära, utöva och uppleva konstuttryck i första hand i grupp,"

All erfarenhet av sång- och instrumentalundervisning talar för att det bör finnas en väl avvägd balans mellan enskilda lektioner och grupplektioner. Därför föreslår vi att "i första hand i grupp" stryks.

"bedrivs på barns och ungas fria tid,"

För att inte begränsa flexibla lösningar som idag fungerar väl i många kommuner föreslår vi att denna formulering stryks helt.

"präglas av hög kvalitet och en konstnärlig och genremässig bredd med verksamhet inom tre eller flera konstuttryck,"

Om dessa nationella mål även ska gälla landets 100 kommunala musikskolor bör "med verksamhet inom tre eller flera konstuttryck" strykas.

"tillämpa en pedagogik som utgår från barnets egna erfarenheter och intressen,"

Formuleringen innehåller en självklarhet men riskerar att feltolkas om den inte kompletteras med att även utgå från lärarens ämneskunskap, kunskapsmål eller en ämnesspecifik läroplan. Om barnet i hög grad ska styra undervisningen med egna intressen ökar risken för kommersiella krafterns inverkan och förflackning i ämnesvalet.

"ha en hög andel pedagogiskt och konstnärligt utbildad personal,"

Formuleringen bör på ett tydligare sätt måna om likvärdighet genom alla elevers rätt till en både pedagogiskt och konstnärligt utbildad lärare. Vi föreslår att "en hög andel" stryks.

6.8.3 Kulturskolepedagog ny yrkesexamen

Svenska Pianopedagogförbundet delar utredarens bild av ett stort behov av ökad kompetensförsörjning på lärarsidan i närmaste framtid.

Vi bedömer att en Kulturskolepedagogutbildning med det upplägg som föreslås i sig inte ger erforderlig kompetens för att kunna leverera kvalitativ undervisning inom kulturskolans förutsättningar. Vi ifrågasätter också hur attraktiv en kulturskolepedagogutbildning kommer att vara bland landets aspirerande musikhögskolestudenter och om den kommer attrahera det söktryck som krävs för att generera den kompetens kvalitet som är nödvändig för kulturskolan. De krav som ställs på lärare i kulturskolan vad gäller både bredd och djup såväl inom det konstnärliga som pedagogiska området (som också utredningen pekar på) kräver istället en förnyad instrumentalläroinbildning.

En yrkesidentitet som sång- eller instrumentalpedagog är inte begränsad till kulturskolans verksamhetsform (som dessutom av utredningen föreslås vara av lättföränderlig karaktär med osäkra anställningsvillkor) utan syftar till att verka i denna skolform såväl som inom studieförbund, privata musikskolor, folkhögskolor samt som musiker i det fria musiklivet och som ledare inom alla former av amatör-musicerande. Grundskola och gymnasium är också naturliga skolformer att arbeta inom men där ger lärarlegitimationskravet en problematisk utmaning för en attraktiv och effektiv instrumentalpedagogutbildning, vilket skulle kunna lösas med en kompletterande utbildning för de som önskar denna behörighet.

Den tidigare I/E-utbildningen, vilken under flera decennier examinerade över 100 pedagoger per år, föll mellan stolarna och lades ned i samband med lärarlegitimationsreformen. Vi anser därför att innehållet och upplägget i den tidigare I/E-utbildningen bör vara vägledande inom arbetet att **återinföra en yrkesutbildning till sång-/instrumentalpedagog** som inte enbart riktar sig till kulturskolan.

Styrelsen för Svenska Pianopedagogförbundet (EPTA Sweden)
genom Eva Lundgren, Stefan Bojsten, Johan Sandback och Patrick Jovell

Patrick Jovell, ordförande

Om Svenska Pianopedagogförbundet (EPTA Sweden)

EPTA Sweden – Svenska Pianopedagogförbundet har sitt ursprung i Svenska Pianolärareförbundet som grundades 1937. Förbundets målsättning är att verka för pianospel och pianoundervisning med hög pedagogisk och konstnärlig nivå genom att bl.a. anordna sammankomster, föredragsserier och kongresser i rikstäckande omfattning. EPTA Sweden's publikationer som exempelvis tidningen Svenska Pianobulletinen, behandlar facklitteratur, forskning, interpretationsfrågor samt allmän information om pianopedagogik på olika nivåer. Konsertverksamhet och stimulerande tävlingsmoment är också knuten till förbundets verksamhetsfält. Förbundet arrangerar årligen en kongress i Sverige då musik- eller kulturskolan på orten agerar arrangör. Därigenom har förbundet en stor kunskap om de svenska kulturskolornas verksamhet, förutsättningar, problematik och elevsituationer. Våra ca 450 medlemmar arbetar företrädesvis inom musik- och kulturskola men även privat, ideellt samt på gymnasium, folkhögskola och musikhögskola. EPTA Sweden ingår som ett av 42 länder i European Piano Teachers Association vars moderförbund ligger i London, Storbritannien. Årligen arrangeras en internationell kongress som exempelvis i Reykjavik 2016 samt den kommande i Helsingfors 2017.